# BIULETYN KOWIEŃSKI

Nr. Wilno, dnia 17 sierpnia 1936 r. 1490.

## Treść numeru:


| | Dział. | Str. |
|---|---|---|
| **I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.** | | |
| 1. "Trimitas" o sytuacji Litwinów wileńskich. | I. | 1. |
| 2. "Lietuvos Aidas" o wizycie dziennikarzy estońskich, strzelców łotewskich i turystów francuskich.- | " | 2. |
| 3. Prof.Paksztas o stosunkach francusko-litewskich.- | " | 3. |
| 4. "Lietuvos Żinios" o litewsko-niemieckiem porozumieniu handlowem.- | " | " |
| **Kronika.** | | |
| 5. Pogłoska o zamknięciu Towarzystwa św.Kazimierza w Wileńszczyźnie.- | " | 4. |
| 6. Wycieczka przedstawicieli prasy bałtyckiej.- | " | " |
| 7. Litwa a wypadki hiszpańskie.- | " | " |
| 8. Sprawa ratyfikacji litewsko-niemieckiej umowy handlowej.- | " | " |
| 9. Udział Litwy w międzynarodowym kongresie pokojowym. | " | " |
| 10. Udział Litwy w międzynarodowym kongresie higjeny. | " | " |
| 11. Zbliżenie teatrów w krajach bałtyckich.- | " | " |
| **III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ I ŻYCIE SPOŁECZNE.** | | |
| **Kronika.** | | |
| 12. Rejestracja nowych towarzystw. | III. | " |
| 13. Sprawa ograniczeń mniejszościowych w gimnazjach. | " | 5. |
| 14. Sprawa ustawy paszportowej.- | " | " |
| **VII. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.** | | |
| **Kronika.** | | |
| 15. Rozszerzenie i pogłębienie portu kłajpedzkiego. | VII. | " |
| **VIII. Z ŻYCIA LITWINÓW I PRASY LITEWSKIEJ W WILNIE.** | | |
| **Kronika.** | | |
| 16. "Viln.Rytojus" o zawieszeniu i zamknięciu oddziałów towarzystw litewskich.- | VIII. | " |
| 17. Konfiskata "Viln.Zodis".- | " | " |
| 18. Odebranie zezwolenia z korzystania z radja ks. Czybirasa.- | " | " |


x

x x

Wydawnictwo informacyjne Instytutu Naukowo-Badawczego Europy Wschodniej. (Referat Litewski).

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

1/. "TRIMITAS" O SYTUACJI LITWINÓW WILEŃSKICH. "Trimitas" Nr. 33 z 13.VIII.1936 r. Artykuł p.t. "Litewskie drogi krzyżowe".Streszczenie:

Z okupowanej Wileńszczyzny dochodzą coraz to nowe wieści o niesłychanych aktach gwałtu polskich barbarzyńców i okrucieństwach, stosowanych względem Litwinów wileńskich. Zezwierzęceni okupanci nietylko zamknęli niemal wszystkie szkoły lit., czytelnie i inne kulturalne organizacje, lecz napadają również na poszczególnych Litwinów, pragnąc wydrzeć z nich litewskie serca i zmiażdżyć wszystko co litewskie okupanckim butem . Polacy opanowani przez gorączkę miotają się jak wściekłe dzikie zwierzęta i gryzą Litwinów. Nie widać końca tego niesłychanego barbarzyństwa i męczarni. Polacy wymyślają wciąż nowe sposoby męczenia.

Jeżli chodzi o Polaków, mieszkających w Niepodległej Litwie, wiadomą powszechnie jest rzeczą, że właściwych Polaków w Litwie okupowanej i wolnej mieszka bardzo niewielu, wyjąwszy nieznaczną liczbę przybłędów. Zdarzają się wprawdzie ludzie, mówiący po polsku,lecz są to z pochodzenia Litwini czystej krwi, wynarodowieni za pośrednictwem kościoła i dworów. Naród Litewski ma prawo i obowiązek przywrócenia na swe łono tych wynarodowionych ludzi. Czynią to samo Polacy na obszarach odzyskanych /b. zabór niemiecki i austrjacki/,xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx Jednak Litwini mało się w tym kierunku posunęli. Obecnie,gdy w Wileńszczyźnie krwawo się prześladuje Litwinów, różne wyrodki i polscy agenci prowadzą w litewskim kraju bez przeszkód robotę polonizatorską i szydzą z mąk Litwinów wileńskich. Jest to objaw bardzo bolesny,którego przemilczać niepodobna. Agenci polscy prowadzą m.in. robotę polonizatorską w strefie przyfrontowej. Tak np. w Szyrwintach nie było słychać od chwili odzyskania niepodległości o żadnych polskich organizacjach czy zebraniach. Tymczasem obecnie nie wiadomo skąd znalazła się "świetlica", przy pomocy której polscy agenci bez przeszkód prowadzą robotę polonizatorską: urządzają odczyty, wieczorki, agitują wśród spokojnej ludności namawiając do zmiany narodowości litewskiej na polską i t.d. Tak np. w kwietniu r.b. po wygłoszonym w "świetlicy" odczycie i rozmowach z przybyłymi z Kowna agentami polskimi niektórzy nieuświadomieni Litwini udali się do wójta w gminie z prośbą o zmianę ich narodowości litewskiej na polską. Była to zasługa agentów polskich, dokonała przy pomocy "świetlicy".

Powstaje pytanie skąd w Szyrwintach po 18-stu latach znaleźli się Polacy? Odpowiedź na to jest jasna: w związku z prowadzoną obecnie w Wileńszczyźnie przez okupantów polityką, agenci polscy uaktywnili swą działalność i polują na paplących choć trochę po polsku ludzi by móc następnie wołać, że liczba Polaków w Litwie jest bardzo wielka. Szyrwinty są ilustracją tej polonizatorskiej roboty. Robotę taką prowadzi się też gdzieindziej. Agenci polscy w Litwie korzystają z ulg i subsydjów. Tak np. pewien wieśniak /Blinstrubas/ postawił w Wiłkomierzu dom i wynajmuje go polskiemu gimnazjum. Tu i ówdzie zostały wydzierżawione polonizatorom kulturalne gospodarstwa /dwór Staszkuniszki gminy szyrwinckiej/ . Czy w okupowanym przez Polaków kraju litewskim i wogóle w Polsce napotka się na przykłady wydzierżawiania przez urzędników polskich gimnazjom litewskim domów, czy też gospodarstw kulturalnych, należących do rządu i wydzierżawianych Litwinom na ulgowych warunkach? Mając to wszystko na względzie i widząc nieludzkie męki Litwinów wileńskich powstaje kwestja, czy Litwini mogą pozostawić to własnemu biegowi rzeczy i spokojnie patrzeć na polonizatorską robotę w Litwie? Nie chodzi o uciskanie Polaków, jak to czynią Polacy z Litwinami wileńskimi, gdyż Naród Litewski nie jest narodem barbarzyńców. Jednak Litwini powinni skrępować działalność różnych wyrodków i polskich agentów , która wynaradawia i demoralizuje spokojną ludność. Nie chodzi również o

konfiskatę polskich majątków, jak to w ostatnich czasach prasa polska proponuje swym władzom uczynić w stosunku do majątków litewskich, lecz tylko o to, by nie były udzielane subsydja w postaci kulturalnych gospodarstw i inne. Jasną jest rzeczą, że wyzyskuje się to nie dla jakiejś państwowej działalności, a przeciwnie.... Nie chodzi wreszcie o zwalnianie urzędników, może nieświadomie przyczyniających się do polonizacji, czy popierających ją w inny sposób; czas jednak urzędników takich ostrzec i pohamować. Przecież gdyby nawet Litwini udzielali wielkich ulg w działalności agentów polskich, nie zdobędą za to polskich sympatyj. Polacy zawsze będą prowadzili w Wileńszczyźnie swą krwiożerczą robotę tępienia litewskości.. Świętym obowiązkiem litewskim jest walczyć z różnymi agentami polskimi, będącymi pasorzytami na ciele Litwy. i żądać by działalność ich została zahamowana. Od tego Litwini wileńscy już więcej ucierpieć nie mogą, gdyż Polacy wyssali i tak wiele krwi litewskiej, nie zaspakajając mimo to swej krwiożerczości.

"Trimitas" Nr. 33 z 13.VIII.1936 r. Artykuł p.t. "Polska bezczelność". Streszczenie:

Polakom znudziło już zamykać litewskie szkoły w Wileńszczyźnie i oddziały litewskich towarzystw kulturalnych po jednym po dwa po dziesięć. Mogło to bowiem przeciągnąć się do przyszłego roku. Polacy postanowili przeto za jednym zamachem położyć kres całej litewskiej robocie kulturalnej i za jednem pociągnięciem pióra zamknęli całe Towarzystwo św.Kazimierza, którego celem było - oświata młodzieży. Motywem tego miała być antypolska działalność Towarzystwa , chociaż dowodów na to niema. Jest tylko złośliwa chęć polska stłumienia i podeptania wszystkiego co nie jest polskie i co chce samodzielnie obok Polaków istnieć. Jest tylko złośliwa i zła wola, która pozwala Polakom dopatrzeć się plamy tam,gdzie jej niema i luki tam gdzie , według polskiego rozumienia, być powinna.

Litwini przyzwyczaili się do wyłącznie złego postępowania polskiego i nie spodziewają się po Polakach niczego dobrego. Litwini nawet nie wymagają tego od Polaków. Tym razem jednak ogół litewski nie może spokojnie się przyglądać, jak władze polskie uzbrojone w różne administracyjne ustawy, przepisy i paragrafy kończą ujarzmiać bezbronne masy litewskich włościan. Czyżby oświata młodzieży, która była celem działalności Towarzystwa św.Kazimierza , była dla Polaków tak niebezpieczna? Tak. Dla Polaków wileńskich, dla okupantów oświata ludowa jest straszna. Jedynie w ciemności czują się oni istotnymi panami sytuacji. Dlatego też tak zaciekle walczą z oświatą, zamykają szkoły, czytelnie, bibljoteki i tępią litewski.. duch. Jednak za plecami Litwinów wileńskich stoi wolna część narodu litewskiego, która również może użyć niemało sposobów i środków i naśladując ucisk Polaków dowieść im, gdzie są granice najbardziej zaślepionego szowinizmu, a gdzie się zaczyna bezmyśla udręka ludzi. Za co Polacy dręczą Litwinów? Za miłość ojczyzny, kultury i oświaty. Czy długo jeszcze wypadnie wilnianom cierpieć? Czy naprawdę nie znajdą się środki zaradcze? Czy nie ma sposobów pohamowania tego złośliwego żandarma Europy? /A-8/39/.

2/. "LIETUVOS AIDAS" O WIZYCIE DZIENNIKARZY ESTOŃSKICH , STRZELCÓW ŁOTEWSKICH I TURYSTÓW FRANCUSKICH. "L.Aidas" Nr.372 z 13.VIII.1936 r. Artykuł p.t. "Mili goście".Streszczenie:

Przyjechali ostatnio na Litwę przedstawiciele prasy estońskiej, strzelcy łotewscy i turyści francuscy. Wszyscy są miłemi gośćmi,których Litwa serdecznie spotyka, gdyż wszystkie trzy narody są Litwie przyjazne i bliskie. Każda okazja nawiązania ściślejszych stosunków może budzić w Litwinach jedynie uczucia radości i zadowolenia.

Stosunki prasy bałtyckiej mają już swe tradycje. Stosunków tych nic już obecnie nie zaciemnia. Wzmacniają się one corocznie. Od szeregu lat już istnieje ścisła bałtycka ententa prasowa, która nie jest tylko kawałkiem papieru. W stosunkach prasowych wszystkich trzech krajów panuje jaknawiększa harmonja, która się przejawia nietylko na dorocznych konferencjach przedstawicieli prasy, lecz również na łamach pism. Zbliżenie prasy bałtyckiej odbywa się w dziedzinie kulturalnej, politycznej i ekonomicznej. Wspomniana na początku wycieczka prasy estońskiej jest bezpośrednim wynikiem ścisłej współpracy prasy bałtyckiej. Na konferencjach bałtyckiej ententy prasowej postanowiono urządzać takie wycieczki corocznie.

Jeżeli chodzi o wycieczkę turystów francuskich, biorą w niej udział dziennikarze, adwokaci, księża, urzędnicy, inżynierowie, studenci . Jest objaw zainteresowania Litwą, który nie zostanie bez wpływu na stosunki między obu narodami. Zainteresowanie to mogą Litwini oceniać jedynie jako przejaw wielkiej przyjaźni dla Litwy.

Przyjazd gości francuskich, estońskich i łotewskich będzie bodźcem, który wzmocni jeszcze bardziej więzy między odnośnemi krajami z korzyścią dla pokoju powszechnego.

3/. PROF. PAKSZTAS O STOSUNKACH FRANCUSKO-LITEWSKICH. "XX Amžius" Nr. 45 z 14.VIII.1936 r. Artykuł prof.K.Pakształsa p.t. "Francja - Litwa".Streszczenie:

Wszystkie narody w Europie przejawiają troskę i niepokój co do trwałości pokoju. Szczerze i nieegoistycznie troszczą się o pokój również Francja i Litwa. Oba kraje wiąże najszczytniejszy ideał pokoju. Ponadto są jeszcze inne dawne i nowe więzy, które stwarzają naturalną i trwałą przyjaźń.

Z okazji wycieczki francuskiej na Litwę podkreślić należy , że naród litewski tuż po odzyskaniu niepodległości skierował swój wzrok poraz pierwszy przedewszystkiem na Francję, ojczyznę wolnych ludzi. Litwinom-katolikom bardzo się podoba kulturalna działalność katolików francuskich i ich olbrzymie zasługi dla czystej nauki, literatury, religji i problemów społecznych. Idealizm i kulturalny heroizm katolików francuskich łączy ich z nielicznym i skromnym narodem litewskim dla wspólnych kroków w kierunku jeszcze piękniejszej cywilizacji. /A-5/. P.

4/. "LIETUVOS ZINIOS" O LITEWSKO-NIEMIECKIEM POROZUMIENIU HANDLOWEM . "L.Žinios" Nr. 183 z 12.VIII.1936 r.Artykuł p.t. "Handlowe porozumienie Litwy z Niemcami".Streszczenie:

"Elta" krótko doniosła o litewsko-niemieckiem porozumieniu handlowem. Porozumienie to jest oczywiście objawem pozytywnym. Nie do pomyślenia jest bowiem, by sąsiedzi otoczyli się nieprzekraczalnemi granicami, które z biegiem czasu w takich wypadkach stają się granicami nienawiści. Stosunki kulturalne, które dla kulturalnych ludzi są konieczne, wymagają również dobrych stosunków handlowych . Jeżeli do tego się zmierza, jest to objaw dodatni.

O ile porozumienie litewsko-niemieckie jest szczere, to znaczy, że nie ma postronnych celów poza handlem, to obie strony będą miały z tego korzyść. Przestrzeganie tego porozumienia i poważna realizacja rocznej umowy handlowej mogą stworzyć lepsze perspektywy stosunków na przyszłość i dopomóc do ustabilizowania się dobrych stosunków politycznych. /A-6/.

K r o n i k a .

5/. POGŁOSKA O ZAMKNIĘCIU TOWARZYSTWA ŚW. KAZIMIERZA. W WILEŃSZCZYŹNIE."L.Aidas" z 11.VIII.1936 r. Według wiadomości agencji niemieckiej telegraficznej polskie władze rozwiązały z dniem 10 sierpnia litewskie Towarzystwo św.Kazimierza oskarżając je o antypolską działalność. /A-8/39/.

6/. WYCIECZKA PRZEDSTAWICIELI PRASY BAŁTYCKIEJ. "L. Żinios" 14.VIII.1936 r.: W tych dniach przybywa do Kowna wycieczka przedstawicieli prasy państw bałtyckich w ilości po 10 osób z Łotwy i Estonji. W roku przyszłym podobna wycieczka odwiedzi Łotwę. /K/.

7/. LITWA A WYPADKI HISZPAŃSKIE. "L.Żinios" z 14. VIII.1936 r.: Dnia 10 sierpnia francuski chargé d'affaires złożył Litwie propozycję przyłączenia się do deklaracji o niewtrącaniu się w wewnętrzne sprawy Hiszpanji. Rząd litewski wyraził na tę propozycję zgodę. /A-11/.

8/. SPRAWA RATYFIKACJI LITEWSKO-NIEMIECKIEJ UMOWY HANDLOWEJ. "L.Żinios" z 14.VIII.1936 r.: Po zawarciu umowy handlowej niemiecko-litewskiej, obecnie tłumaczony jest jej tekst na język litewski. Ratyfikacja umowy nastąpi nieco później. Ponieważ umowa handlowa wchodzi w życie od 15-go września, a umowa małego ruchu granicznego 25 września, do tego czasu punkty graniczne i komory celne będą stosowały specjalny okólniki Departamentu Handlu. /A-6/.

"Preussische Ztg." w artykule wstępnym przeprowadzając ocenę porozumienia handlowego z Litwą wskazuje, że zawarta umowa posiada znacznie większe znaczenie, niż podobne porozumienie z innemi państwami. Jest to znamienny krok w odprężeniu stosunków w Europie. Pod względem gospodarczym umowa ma większe znaczenie dla Litwy niż Niemiec. Jednakowoż unormowanie małego ruchu granicznego jest szczególnie doniosłe dla Prus Wschodnich. Dla Tylży okazano ponownie wielką przysługę. /A-6/.

9/. UDZIAŁ LITWY W MIĘDZYNARODOWYM KONGRESIE POKOJOWYM. "L.Żinios" z 14.VIII.1936 r.: Donoszą, że Litwa ma uczestniczyć w światowym kongresie pokojowym w Brukseli, który odbędzie się w połowie października. Skład delegacji litewskiej ma być ustalony w najbliższych dniach. /A-11/ .

10/. UDZIAŁ LITWY W MIĘDZYNARODOWYM KONGRESIE HIGJENY. "L.Żinios" z 14.VIII.1936 r.: W dn. 29 sierpnia r.v. do 6 września odbędzie się w Czechosłowacji międzynarodowy kongres higjeny, podczas którego zostaną zorganizowane specjalne kursa. Wykładać będą najbardziej znani lekarze. Na kongres uda się kilka osób z Litwy. /A-11/.

11/. ZBLIŻENIE TEATRÓW W KRAJACH BAŁTYCKICH. "L.Żin." z 14.VIII.1936 r.: Teatry Litwy i Łotwy zawarły umowę, na mocy której w roku 1937 podczas święta pieśni łotewskiej odbędzie się w Rydze wystawa teatrów państw bałtyckich. W roku 1938 podobna wystawa odbędzie się w Kownie. Uczestniczyć w niej mają również Estończycy i Finnowie. /K/.

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ
I ŻYCIE SPOŁECZNE.

K r o n i k a .

12/. REJESTRACJA NOWYCH TOWARZYSTW. "XX amžius" z 12.VIII.1936 r. Zgodnie z nową ustawą o towarzystwach wszystkie organizacje musiały zmienić i dostarczyć do rejestracji we statuty. Min.S.Wewn. zarejestrowało już 194 towarzystwa. Kilkanaście podań złożono z prośbą o zatwierdzenie nowych towarzystw. /C-20/.

12/. SPRAWA OGRANICZEŃ MNIEJSZOŚCIOWYCH W GIMNAZJACH. "Litowskij Wiestnik" z 11.VIII.1936 r.: W miejscowej prasie pojawiła się wiadomość, jakoby w związku z nową ustawą szkół średnich gimnazja niemieckie i rosyjskie zostaną zamknięte, ponieważ nie będą mogli uczeszczać do nich uczniowie innych narodowości. Z autorytatywnych źródeł donoszą, że notatka ta nie odpowiada rzeczywistości. Ze sfer Ministerstwa Oświaty poinformowano , że paragraf zabraniający uczęszczania uczniom innych narodowości do gimnazjów rosyjskiego,niemieckiego czy innej mniejszości narodowej, będzie stosowany w praktyce dopiero w następnym roku szkolnym. Gimnazja mniejszościowe nie będą miały prawa przyjmować nadal nowych uczniów innej narodowości, zaś dawni uczniowie będą mogli pozostać w szkole aż do ukończenia danego gimnazjum bez względu na ich narodowość. Sprawa wykładania w gimnazjum rosyjskiem wszystkich przedmiotów po litewsku, nie została jeszcze ostatecznie postanowiona . /C-17/.

13/. SPRAWA USTAWY PASZPORTOWEJ. "L.Žinios" z 13. VIII.1936 r.: W M-stwie Spraw Wewnętrznych w trybie przyśpieszonym opracowywana jest nowa ustawa o paszportach. Stare blankiety paszportowe zostały już wyczerpane, a nowych nie można wydawać dopóki nie zostanie przyjęta ustawa paszportowa. Projekt ustawy jest obecnie przygotowywany w szybkiem tempie i zostanie odesłany do Gabinetu Ministrów na jedno z najbliższych posiedzeń. /C-1/10/.

## VII. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

### K r o n i k a .

14/. ROZSZERZENIE I POGŁĘBIENIE PORTU KŁAJPEDZKIEGO. "L.Žinios" z 14.VIII.1936 r.: W r.bież. podjęte zostaną w porcie kłajpedzkim prace mające na celu rozszerzenie i pogłębienie portu. Prace potrwają ok.3 lat. Gabinet Ministrów asygnował na ten cel około 6 miljonów litów. /E-13/.

## VIII. Z ŻYCIA LITWINÓW I PRASY LITEWSKIEJ W WILNIE.

### K r o n i k a .

15/. "VIL.RYTOJUS" O ZAWIESZENIU I ZAMKNIĘCIU ODDZIAŁÓW TOWARZYSTW LITEWSKICH. "Viln.Rytojus" z 14.VIII.1936 r.: Zastępca starosty święciańskiego E.Polkowski zakomunikował Centralnemu Zarządowi T-stwa św.Kazimierza, iż z dniem 7 sierpnia zawiesił działalność oddziałów T-stwa św.Kazimierza w Antaledziu gm.kołtyniańskiej i Wardziukiemach gm.duksztańskiej . Jednocześnie p.E.Polkowski zawiadomił Zarząd Litewskiego Towarzystwa Rolniczego, że zawiesił oddziały Towarzystwa w Datynianach gm.święciańskiej i Kiszkach gm.kołtyniańskiej oraz zamknął zawieszony poprzednio oddział Towarzystwa w Poszumieniu gm.kołtyniańskiej.

Starosta pow.wil.-trockiego zamknął oddziały lit. T-stwa Roln. w Dawciunach gm. szaltinickiej. /H-4/12/.

16/. KONFISKATA "VILN.ŽODIS" "Viln.Rytojus" z 14.VIII. 1936 r. : Z rozporządzenia starostwa grodzkiego w Wilnie skonfiskowany został "Viln.Žodis " Nr. 30 z 11.VIII r.b. za artykuł p.t. "Pogłoska o reformie rolnej". /H-4/5/.

17/. ODEBRANIE ZEZWOLENIA Z KORZYSTANIA Z RADJA KS. CZYBIRASA. "Viln.Rytojus" z 14.VIII.1936 r.: W tych dniach urząd pocztowy w Wilnie nakazał ks.Czibirasowi zwrócić posiadane zezwolenie na trzymanie radja-aparatu i zniszczenie w ciągu 7 dni całego urządzenia. Urząd grozi w przeciwnym razie zastosowanie środków administracyjnych. /H-4/5/. P.

-----o-------